

بسمه تعالی

جزوه درس اندیشه اسلامی ۲

مدرس: محمد محمودی

(این جزوه برای ایام اضطراری در ترم دوم سال تحصیلی ۹۹-۸۸ تنظیم شده است)

آموزه‌های مسیحیت

- ❖ گناه اولیه: با نافرمانی آدم و خوردن از میوه درخت ممنوعه، تقدس یافتگی نخستین او از بین رفت و در نتیجه طبیعت آدمی فاسد شد وقتی آدم گناه کرد، گناه او تمام نسل بشر را آلوده ساخت و باعث شیوع مرگ در سراسر جهان شد.
- ❖ تثلیث: به باور مسیحیت خدا سه تاست در عین اینکه یکی است: خدای پدر، خدای پسر و روح القدس.
- ❖ الوهیت حضرت مسیح: حضرت عیسی خدای پسر است.
- ❖ تجسد: اینکه خدای بی‌نهایت در قالب جسم محدود تجسم یافته است.
- ❖ فدیة: حضرت عیسی (خدای پسر) به صلیب کشیده شد و در واقع قربانی شد تا گناه اولیه از انسان پاک گردد.
- ❖ عشای ربانی: خوردن نان و شراب به نیت ارتباط با مسیح (ع).^۱

آموزه‌های مسیحیت بعضا عقل ستیز هستند.

تفاوت عقل ستیز و عقل گریز:

عقل ستیز به چیزی گفته می‌شود که عقل آن را نمی‌پذیرد و به تعبیری ضد عقل است مثل اینکه گفته شود $2+2=7$ اما عقل گریز به چیزی گفته می‌شود که فرا عقلی است یعنی عقل به تنهایی توان درک آن را ندارد هر چند اگر از منبع دیگر ثابت شود عقل آن را رد نمی‌کند مانند بسیاری از آموزه‌های ادیان. برخی از آموزه‌های مسیحیت تنها عقل گریز نیستند بلکه عقل ستیزند مانند تثلیث، فدیة و گناه اولیه.

کتاب مقدس

کتاب مقدس مجموعه‌ای از نوشته‌های کوچک و بزرگ است که مسیحیان همه و یهودیان بخشی از آن را کتاب آسمانی خود می‌دانند. عنوان معروف این مجموعه به زبان انگلیسی: بائبل و یا هم خانواده‌های آن به معنای کتاب‌ها در زبان فارسی و عربی، عنوان عهدین برای این کتاب‌ها به کار می‌رود.

مسیحیان معتقدند خدا با انسان دو عهد بسته: عهد قدیم و عهد جدید:

عهد قدیم مشتمل بر: تاریخ انبیا، شعر و مناجات، پیشگویی‌های انبیا

عهد جدید مشتمل بر: اناجیل چهارگانه، اعمال رسولان، نامه‌های رسولان و مکاشفه. (اناجیل خود چهار بخش است که عبارتند از: متی، مرقس لوقا و یوحنا)

سه انجیل نخست سبکی یکسان دارند و از الوهیت حضرت عیسی در آن سخنی نیست.

انجیل چهارم با فرهنگ یهودی سازگاری ندارد و الوهیت حضرت عیسی در آن مطرح شده است.

سه انجیل اول، هم نوا یا هم دیده نامیده می‌شوند. این اناجیل حد اقل ۳۰ سال پس از مسیح نگاشته شده است.

^۱. به جهت نامعقول بودن این آموزه‌ها عده‌ای از مسیحیان به ایمان‌گرایی روی آوردند و معتقد شدند دین اساسا نباید معقول باشد.

لذا مسیحیان و یهودیان معتقد نیستند که کتابشان همچون قرآن از سوی خدا نازل شده باشد. اعمال رسولان: بیانگر اقدامات و مسافرت‌های تبلیغی مبلغان مسیحی، حواریان و دیگر مسیحیان به‌ویژه پولس است.

نامه‌های رسولان: نامه‌های حواریون به جاهای مختلف جهت تبلیغ دین. رؤیا و مکاشفه: که به یوحنا منسوب است و در پایان عهد جدید آمده است.

اعتبار کتاب مقدس از دیدگاه متفکران یهودی و مسیحی (نقد کتاب مقدس)

برخی دانشمندان یهودی این کتاب را زیر سؤال بردند.

از جمله ابراهیم بن عزرا (۱۱۶۴م) مطالب خود را به‌صورت رمزآلود اشاره کرده که این کتاب بعد از حضرت موسی نوشته شده است. جریانی از غرب به‌عنوان نقد تاریخی کتاب مقدس در عصر روشنگری تحقیقات نظری نشان می‌دهد مطالب تورات قطعی نیست. نینیان اسمارت، دین‌پژوه مغرب‌زمین: کتاب مقدس، هرچند وحی نبوده اما سال‌ها محتوای وحی شمرده می‌شد.

مجموع نقدها را می‌توان در چهار دسته خلاصه کرد:

نقد تاریخی: نقادان معتقدند برخلاف نظر علمای یهود، نویسنده پنج کتاب اول کتاب مقدس، حضرت موسی (ع) نبوده است بلکه (نویسندگان ۴ نفرند). زیرا در بخشی از آن به تفصیل جریان فوت و محل دفن حضرت موسی ذکر شده یا در بخشی که ادعا می‌شود نویسنده اش یوشع (ع) است نیز جریان فوت ایشان آمده. یا گاهی تعبیر کتاب مقدس اینگونه است «خداوند به موسی گفت» این نشان می‌دهد که از زبان شخص سوم بیان می‌شود.

نقد ادبی: در جریان نقد ادبی نشان داده شد که نوشتن کتاب مقدس بیش از ۱۰۰۰ سال طول کشیده مثلاً واژگانی در آن هست که مربوط به دوره حضرت موسی نیست معلوم می‌شود که به دست ایشان نوشته نشده.

نقد علمی: مثل نقدی که به بحث زمین مرکزی یا معجزات داشتند. (البته همه این نقدهای علمی نقد قابل قبولی نیستند زیرا با نگاه علم‌گرایانه وارد شدند.

نقد محتوایی: مثلاً در بخشی از عهد قدیم نبوت و جریان پیامبر شدن حضرت یعقوب (ع) را همراه با نیرنگ حضرت یعقوب (ع) به پدرش اسحاق (ع) بیان می‌کند یا جریانی نقل می‌کند که طی آن حضرت یعقوب با خدا کشتی می‌گیرد و در نهایت بر خدا غلبه می‌کند. نقل جنک‌هایی که در آن خداوند دستور می‌دهد که به شهر حمله کنند و همه مردان و زنان و فرزندان آن را نابود کنند. یا نسبت‌های ناروایی که به برخی انبیاء در کتاب مقدس وجود دارد نظیر انجام کارهای غیر اخلاقی، هوسبازی، بی‌بند و باری، بت‌پرستی و ...^۱

تأثیر آموزه‌های مسیحیت بر جامعه غربی در مقایسه با تأثیر اسلام بر پیدایش تمدن اسلامی:

آموزه‌های غیرعقلانی مسیحیت و ناسازگاری با دانش تجربی، خشونت، تفتیش عقاید، فساد مالی و اخلاقی حاکمان کلیسا از جمله عوامل زمینه‌ساز رویگردانی از دین مسیحیت بود.

ارباب کلیسا خود را خازنان بهشت معرفی و با اندیشه دنیا طلبی و مال‌اندوزی، سند بهشت را در قبال دریافت پول پیش‌فروش می‌کردند.

کلیسا به دانشمندان اجازه ارائه نظر علمی جدید را نمی‌داند و آن را مخالف با دین می‌پنداشتند مثلاً دیدگاه‌های فلسفی برخی فلاسفه را یا نظریات علمی مثل زمین مرکزی را به‌عنوان آموزه دین پذیرفته و مخالفت با آن را مخالفت با دین می‌دانستند. برای نمونه گالیله را به خاطر نظریه جدیدش زندانی کردند مردم نیز همین‌گونه الگو می‌گیرند و فروغ هدایت انسان رو به خاموشی می‌گراید.

این آموزه‌ها و رفتارها به‌ویژه از قرن ۴ میلادی به بعد و با تسلط کلیسا و نفوذ آن در حاکمیت باعث ایجاد

^۱ که این‌ها نه با پیام دین سازگار است و نه با عصمت انبیاء البته آنچه در اینجا ذکر شده تنها نمونه‌هایی از این نقدها می‌باشد.

فضای قرون وسطایی شد و رفته رفته رکود علمی در جامعه غرب حاکم شد و این وضعیت تا ۱۰۰۰ سال یعنی حدود تا قرن ۱۴ میلادی ادامه داشت.

درست در همین دوره یعنی دورانی که فضای رکود علمی در غرب حاکم بود در سرزمین‌های اسلامی شاهد طلوع یک تمدن هستتیم که از دوران پیامبر همچون نهالی جوانه زد و در مدت سه قرن به اوج شکوفایی رسید. و آثار فراوانی بر جای گذاشت که تا به امروز مایه افتخار اسلام می‌باشد.^۱

❖ سه عامل تأثیر اسلام در پیشرفت تمدن اسلامی

۱- تشویق به فراگیری علم^۲

پیشرفت مسلمانان در زمینه‌های گوناگون:

الف) در شیمی: ویل دورانت می‌گوید: شیمی تقریباً از مبدعات مسلمین است. ...

ب) در قلمرو کاغذ: گوستاولوبون می‌نویسد: اختراع کاغذ از پنبه و پارچه از ابتکارات مسلمانان است.

ج) در قلمرو صنعت: نظیر انواع ساعت آبی، آسیای بادی و ...

د) در قلمرو ریاضیات: خوارزمی کتاب حساب الجبر و المقابله را می‌نویسد و نیز دانشمندانی چون ابوریحان بیرونی و ...

ه) در قلمرو پزشکی: می‌توان محمد رازی و ابن سینا را نام برد که هر یک کتب مختلف در این زمینه داشته‌اند از جمله الحاوی از محمد رازی و قانون از ابن سینا.

۲- بسط عدالت (به ویژه دورانی که به دلیل نظام طبقاتی در ایران و روم و...، تعالیم اسلامی به جهت نظام عادلانه‌اش برای انسان‌ها جذاب و مورد پذیرش بود).

الف) عدالت در داوری و در برابر قانون

ب) در حوزه اقتصاد

ج) در امور معنوی

۳- مدارا و همزیستی مسالمت آمیز

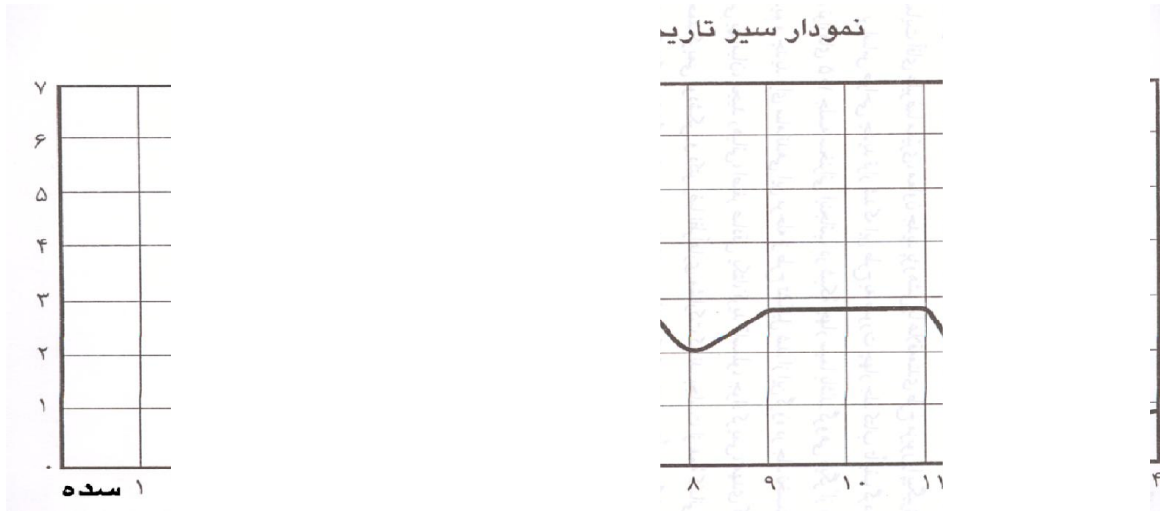
در اسلام اقلیت‌های مذهبی در اجرای اعمال مذهبی خود آزادند

بوازار می‌نویسد: اگر امروز نامی از یهود باقی است مرهون رأفت مسلمانان با آنها است و گر نه مسیحیان آنها را قتل عام می‌کردند.

^۱ . در دوران طلایی تمدن اسلامی نه تنها علوم عقلی و نظری شکوفا شد و رونق داشت، بلکه علوم تجربی نیز به شکوفایی رسید. آنها در علوم تجربی هم پایه علوم نظری و عقلی پیش رفتند. در قرون وسطا پس از آنکه مسیحیان با تفکر فلسفی و علمی مسلمانان آشنا شدند، ارتباطی علمی و فرهنگی میان اسلام و مسیحیت ایجاد شد. در این زمان تمدن اسلامی تأثیر بسیاری بر تمدن غربی گذاشت؛ به طوری که این تأثیر یک طرفه بوده و بسیاری از آثار مسلمانان به زبان‌های غربی ترجمه شد و آنان از علوم و دانش مسلمانان بهره‌های فراوانی بردند.

^۲ . خانم دکتر هونکه: اروپائیان کشفیات مسلمانان را دزدانه به حساب خودشان گذاشتند:

تمدن اسلامی که به وسیله مسلمین شروع شد نه تنها ارثیه یونان را از انهدام و فراموشی نجات داد و آن را اسلوب و نظم بخشید و به اروپا داد، بلکه آنان پایه گذار شیمی آزمایشی، فیزیک، جبر، علم حساب به مفهوم امروزی، مثلثات فضائی، زمین‌شناسی و جامعه‌شناسی هستند. تمدن اسلامی تعداد زیادی کشفیات گرانبها و اختراعات در همه بخش‌های علم تجربی، که البته اکثر آنها را بعدها نویسندگان اروپائی دزدانه به حساب خودشان گذاشته‌اند، به مغرب زمین هدیه کرده است.

اهداف بعثت انبياء

۱- يادآوری فطرت انسان □

فَذَكِّرْ إِن نَّفَعَتِ الذِّكْرَى (الأعلى : ۹)

۲- آزاد کردن انسان از قيد و بندهای نادرست

وَ يَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ (اعراف/۱۵۷) و از دوش آنان قيد و بندهایی را كه بر

دوش آنان بوده برمیدارد

۳- دعوت به توحيد

وَ لَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَ اجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ (النمل : ۳۶) میان هر امتی پیغمبری

برانگيختيم كه فدا را بپرستيد و از طغيانگري كناره‌گيري كنيد.

توحيد به زندگي انسان معنا مي‌بخشد و انسان را از بوچی نجات مي‌دهد چرا كه خاصيت ذاتي انسان داشتن

تكيه گاه است.

۴- برپايي عدل

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَ أَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَ الْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ (مديد : ۲۵) ما رسولان

فود را همراه با معجزات روشن گسيل داشتيم، و با ايشان كتاب و ميزان نازل كرديم تا مردم را به

عدالت فوی دهند.

۵- آشنا کردن مردم با حكمت و تزكيه و تطهير آنان

زيرا عقل انسان به تنهائي قادر به شناخت دنيا و آخرت نيست

۶- بشارت و انذار ← دو شيوه تربيتي

۷- علاج امراض روحي

۸- به كمال رساندن فضائل اخلاقي

إِنَّمَا بُعِثْتُ لَأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَمْثَلِاقِ پیامبر فرمود: من برای تکمیل کرامت‌های انسانی مبعوث شده‌ام

وحي

معنای لغوی:

به هر نوع ادراک سری گفته می‌شود

معنای اصطلاحی:

آگاهی ویژه‌ای است که خداوند آن را در اختیار پیامبران قرار داده است. حقیقت وحی اصطلاحی بر ما معلوم نیست

سکولاریسم secularism

معنای لغوی: دنیا محوری، دین‌گریزی، دین‌جدایی
معنای اصطلاحی: توسعه و سامان بخشیدن به زندگی از طریق ابزارهای مادی صرف بدون استعانت از وحی

زمینه‌ها و عوامل شکل‌گیری سکولاریسم

برخورد نادرست متولیان کلیسا

- ۱- فساد اخلاقی^۱
  - ۲- برخوردهای خشن با دانشمندان
- مثلاً ویل دورانت گزارش می‌دهد: بین سال ۱۴۸۰ تا ۱۸۰۸م، ۳۱ هزار و ۹۱۲ تن سوخته و ۲۹۱ هزار و ۴۵۰ تن محکوم شدند

متون مقدس و منابع اولیه

- ۱- جدایی دین از سیاست در متون مقدس
- ۲- نبود قوانین اجتماعی و حکومتی در مسیحیت
- ۳- ناسازگاری آموزه‌های کلامی و فلسفی مسیحیت با عقل و علم

مبانی سکولاریسم

۱. علم‌گرایی scientism

- علم‌گرایی به این معناست که براساس علوم تجربی می‌توان به تدبیر جهان پرداخت، و چون مفاهیم دینی از جنس علوم تجربی نیست، باید از حوزه علم و معرفت بیرون روند.

نقد علم‌گرایی:

این تفکر مبتنی بر نوعی مادی‌گرایی است که قلمرو هستی را به ماده محدود می‌کند و ماوراء ماده را غیر قابل شناخت می‌داند.

- علم تنها در حوزه‌ی تجربه و ماده کاربرد دارد و در حوزه‌ی ماوراء الطبیعه کاربرد ندارد.
- یافته‌های علمی از قطعیت برخوردار نیست.
- اعتقاد به خدا نقش تعیین‌کننده‌ای دارد، اما علم‌گرایی آن را نادیده می‌گیرد. (نادیده گرفتن بخش مهمی از نیازهای انسان یعنی نیازهای معنوی چرا که یک بعدی می‌نگرد)

۲. عقل‌گرایی: rationalism

عقل‌گرایی به این معناست که همه رفتارها و عقاید باید مبتنی بر عقل باشد، نه احساسات یا عقاید دینی. که باعث ایجاد نوعی محدودیت بی دلیل برای عقل می‌گردد.

نقد عقل‌گرایی

^۱ مسیحیان ازدواج را برای مقامات عالی روحانیون خویش حرام می‌دانند. یکی از فسادهای اخلاقی رایج در قرون وسطی شکستن عهد و میثاق تجرد بود. در نورفک انگلستان از ۷۳ مورد اتهام فساد ۱۵ مورد، در رین از ۱۲۶ مورد ۲۴ مورد و در لمپ از ۵۸ مورد ۹ مورد درباره بی‌عفتی کشیشان بود. به عبارت دیگر کشیشان ۲۹ درصد کل مجرمین را تشکیل می‌داند، درحالی‌که تعدادشان کمتر از ۲ درصد کل جمعیت بوده است. هزاران نفر از کشیشان معشوقه داشتند. شناخت مسیحیت، رسول‌زاده و باغبانی، انتشارات موسسه امام خمینی، قم، ۱۳۸۹ ش، ص ۲۰۳.

عقل حجت درونی انسان و مورد تکریم اسلام است، اما تنها با استفاده از آن نمی توان به سعادت دنیا و آخرت نایل گردد.

عقل انسان برای تدبیر زندگی دچار اختلاف و تناقضات بسیار است. عقل، خوبی و بدی را می شناسد اما در تشخیص مصادیق دچار مشکل می شود. عقل گرایی و علم گرایی دو پدیده کاملاً غربی هستند و بستر آن ها مسیحیت می باشد. حکومت حضرت داوود و سلیمان و یوسف و پیامبر اسلام (ع) مؤید سازگاری دین با حکومت و زندگی دنیایی است و نیز آموزه مهدویت که مورد اعتقاد شیعه و سنی می باشد. روسو: «حضرت محمد(ع) در این باره نظرات دقیقی داشت و نظام سیاسی پابرجا و استواری را بنا نهاد» لذا در اصل دین با عقل و علم ناسازگاری وجود ندارد و گر نه بسیاری از احکام تعطیل می شوند

لیبرالیسم Liberalism

معنای لغوی و اصطلاحی: آزادی خواهی و آزادمنشی

لیبرالیسم نگرشی به زندگی است که بر ارزش هایی همچون آزادی برای افراد و اقلیت ها و ملت ها تأکید دارد

* مبانی و ارزش های لیبرالیسم	* مبانی و ارزش های سوسیالیسم	* اندیشه متفکران اسلامی
فردگرایی: فقط فردها هستند که می اندیشند و عمل می کنند و جامعه به خودی خود هیچ واقعیتی ندارد و چیزی جزء مجموعه افراد و اشکال ارتباطات و مناسبات میان افراد نیست. جامعه، حاصل جمع همه افراد آن است نه چیزی دیگر	جامعه گرایی: اصالت با جامعه است: جامعه واقعیتی عینی دارد که متمایز از افرادی است که آن را تشکیل داده اند و آثار و خواص ویژه ای دارد که در افراد انسانی دیده نمی شود. همچون بدن انسانی، که جدای از اجزایش حیات ویژه دارد	اصالت با جامعه و فرد هر دو: همانگونه که فرد اصالت دارد جامعه نیز اصالت دارد چراکه بین این دو تأثیر متقابل وجود دارد
آزادی: آزادی فرد از محدودیت ها و چهارچوب های بیرونی مثل دین و اخلاق ... فردگرایی به آزادی می انجامد البته آزادی تا جایی است که به حقوق دیگران آسیب وارد نکند	عدالت و برابری: لیبرالیسم و سوسیالیسم هر دو بر آزادی و عدالت تأکید دارند. اما برای لیبرالیسم آزادی مهمتر است و برای سوسیالیسم عدالت	آزادی در نگاه لیبرالیست ها دو معنا دارد منفی و مثبت ۱- آزادی از چه چیزی و ۲- با چه هدفی؟ آیا هدف تعالی صفات انسانی یا صفات نفسانی و حیوانی؟ آزادی در اسلام یعنی رهایی از هوای نفس و تعالی صفات انسانی اما در لیبرالیسم در جهت خواسته های نفس است.
عدالت و برابری: همه افراد در برابر قانون حقوق یکسانی دارند و نباید قانون به برخی امتیاز خاصی بدهد	آزادی: لیبرالیسم و سوسیالیسم هر دو بر آزادی و عدالت تأکید دارند. اما برای لیبرالیسم آزادی مهمتر است و برای سوسیالیسم عدالت	عدالت و برابری به جنبه عدالت در برابر قانون محدود نمی شود. مثلاً آیا لیبرالیست ها می پذیرند هر کسی نامزد ریاست جمهوری شود، آیا عدالت این است که دولت قانون خانواده را حفظ کند یا متلاشی کند، آیا عدالت این است که پدر عهده دار تربیت فرزندان باشد یا مادر و ... از طرفی عدالت ابعاد وسیعی دارد که انسان بدون استمداد از وحی همه جنبه های آن را نمی تواند پیاده کند
دولت حداقلی و مالکیت خصوصی: دولت نباید در اقتصاد و فعالیت اقتصادی افراد دخالت کند (کاپیتالیسم و نظام سرمایه داری) و هر کسی می تواند با مثلاً خرید زمین مالک آن شود.	دولت حد اکثری و نفی مالکیت خصوصی: دولت مالک همه چیز است یا به تعبیر بهتر همه کس مالک همه چیز است و هیچ کس مالک مثلاً زمین خاصی نیست.	
عقل گرایی:		در بحث سکولاریسم مطرح شد

انسان با عقل خود می تواند بهترین منافع را بشناسد و پی گیرد. کلیسا را نهادی خصوصی می دانند.

کثرت ادیان

آیا همه ادیان بر حق اند یا تنها یک دین حق «صادق» وجود دارد؟ آیا پیروان ادیان مختلف بر طریق نجات و رستگاری اند یا فقط پیروان یک دین اهل نجاتند؟ اگر فقط یک دین حق است تکلیف انسان‌های دیگر چیست آیا آنها اهل نجاتند یا اینکه همه آنها وارد جهنم می‌شوند؟ و در تعامل با پیروان ادیان دیگر چگونه باید برخورد نمود؟ در رابطه با سوال نخست سه دیدگاه وجود دارد:

انحصارگرایی

انحصارگرایی بر این باور است که رستگاری، رهایی، کمال یا هر چیز دیگر که هدف نهایی دین تلقی می شود، منحصر در یک دین خاص وجود دارد یا از طریق یک دین خاص به دست می آید. ادیان دیگر نیز حامل حقایقی هستند، اما منحصر یک دین حق وجود دارد؛ دینی که تنها راه رستگاری و رهایی را پیش روی ما می نهد. به این ترتیب پیروان سایر ادیان، حتی اگر دیندارانی اصیل و به لحاظ اخلاقی درستکار می باشند، نمی توانند از طریق دین خود رستگار شده وارد بهشت شوند.

نقد انحصارگرایی

اسلام، خود را کاملترین دین معرفی می کند اما ادیان پیش از خود را نیز تأیید می کند. در عین حال همه کسانی را که به هر علت معقولی به حقانیت اسلام پی نبرده‌اند اهل نجات می داند. انحصارگرایی فقط یک دین را اهل نجات می داند و این با رحمت الهی سازگار نیست که عده‌ای دسترسی به دین نداشته باشند و در عین حال مواخذه شوند.

شمول‌گرایی

حقانیت منحصر به دین مسیحیت است اما پیروان دیگر ادیان نیز مسیحیان گمنام هستند. و آنان نیز به میزانی که به مسیحیت نزدیکند اهل نجاتند.

نقد شمول‌گرایی

۱- در این صورت چه نیازی به مسیحی شدن وجود دارد و چرا مسیحیان دین خود را تبلیغ می کنند.
۲- این دیدگاه نمی تواند تعارض بین ادیان را توجیه نماید.
۳- با اعتقاد به این دیدگاه آموزه نجات کمرنگ می شود زیرا مسیحیان معتقدند تنها کسی که به آموزه نجات و فدیه اعتقاد دارد اهل نجات است.

کثرت‌گرایی (پلورالیسم دینی) Pluralism

همه ادیان راهی به سوی حقیقت هستند و از حقانیت برخوردارند (هر دینی بخشی از حقیقت را در بر دارد)

نقد پلورالیسم

تناقض: این دیدگاه نمی تواند تعارض بین ادیان را توجیه نماید. اسلام به توحید اعتقاد دارد مسیحیت به تثلیث و برخی ادیان غیر الهی اساساً منکر خدا هستند اگر پلورالیسم درست باشد باید همه این باورها درست باشد.

نسبیت: پلورالیسم مجبور است معتقد شود هر دینی نسبت به پیروان او حق است.
پارادوکس: یکی از باورهای هر دینی این است که تنها خودش حقانیت دارد حال اگر همه ادیان حقانیت داشته باشند باید این باور آنها نیز پذیرفته شود و این یعنی قبول و رد همزمان پلورالیسم.

راه حل مسأله کثرت ادیان

کثرت گرایی سه بعد دارد:

کثرت گرایی در: ۱- حقانیت ۲- رستگاری ۳- عمل

کثرت گرایی در عمل: با پیروان ادیان دیگر چگونه عمل و برخورد کنیم؟

یعنی با پیروان ادیان دیگر در عمل مسالمت آمیز برخورد کنید. این بعد از کثرت گرایی نه تنها مورد پذیرش اسلام است بلکه اسلام بر آن تأکید ویژه دارد. مثلاً امام صادق (ع) از بیماران غیر شیعی عیادت مینموده و از هر کمکی که میتوانسته اند نسبت به آنها مضایقه نمیکرده اند. حتی فراتر از این، از صدر اسلام رابطه مسلمانان با اهل ذمه (گروهی از کفار) دوستانه و صمیمانه بوده و با یکدیگر معامله یا مشارکت میکردند و به یکدیگر وام میدادند و از بیماران یکدیگر عیادت مینمودند.

کثرت گرایی در حقانیت: آیا فقط اسلام حق است؟ از نظر اسلام تنها بعد از کثرت گرایی که مورد قبول نیست کثرت گرایی در حقانیت است زیرا با همان اشکالاتی که گفته شد روبروست. از نظر اندیشمندان اسلامی اسلام دین برتر می باشد که به تمام ابعاد وجودی انسان از بعد فردی گرفته تا بعد اجتماعی توجه نموده است و اسلام همچون خورشیدی است که با طلوع آن هر چند ادیان دیگر نوری داشته باشند اما همچون نور ستارگانی خواهند بود که با وجود خورشید توان هدایت گری ندارند.

کثرت گرایی در نجات (رستگاری): آیا فقط مسلمانان اهل نجاتند؟

در اینجا باید گفت غیر مسلمانان چند دسته اند:

- ۱- پیروان ادیان دیگر در زمان خود انبیاء (مثلاً پیروان حضرت موسی در زمان ایشان)
- ۲- پیروان امروزین ادیان دیگر که اصلاً شناختی از اسلام ندارند البته آنهایی که در شناخت اسلام کوتاهی نکرده باشند. عدم شناخت آنان چه به دلیل دسترسی نداشتن به منابع اسلامی یا دسترسی که مانع از شناخت درست است مثلاً امروزه بسیاری از افراد صدای اسلام به گوششان می رسد اما تبلیغات علیه اسلام به گونه ای است که نمی تواند درستی اسلام را تشخیص دهد.
- ۳- کسانی که از اسلام تحقیق کرده اند و شاید سالها برای این مسأله وقت گذاشته اند اما با دلایلی که برای او معتبر است (نه از روی هوای نفس یا ...) به نتیجه نرسیده که اسلام حقانیت دارد.
- ۴- کسانی که به هر دلیلی پی به حقانیت اسلام برده اند اما لجاجت میکنند یا اینکه در شناخت اسلام تعمداً کوتاهی کرده اند.

از این سه دسته تنها دسته چهارم اهل نجات نیستند اما سه دسته نخست اهل نجاتند به شرطی که به ارزشهای عقلی و انسانی پایبند باشند.

خلاصه: از نظر اسلام کثرت گرایی در رستگاری (نجات) مورد قبول است «یعنی کسانی که جزء سه دسته نخست هستند نیز اهل نجاتند هر چند مسلمان نباشند» و کثرت گرایی در عمل نیز مورد پذیرش است یعنی در عمل بایستی برخورد مسالمت آمیز با پیروان ادیان دیگر داشت اما کثرت گرایی در حقانیت مورد پذیرش اسلام نیست زیرا تنها دین اسلام حقانیت دارد.

قرآن

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْقُرْآنُ هُدًى مِنَ الضَّلَالَةِ وَتَبْيَانٌ مِنَ الْعَمَى وَاسْتِقَالَةٌ مِنَ الْعَثْرَةِ وَنُورٌ مِنَ الظُّلْمَةِ وَضِيَاءٌ مِنَ الْأَحْزَانِ وَعَصْفَةٌ مِنَ الْهَلَكَةِ وَرَشَدٌ مِنَ الْغَوَايِبِ وَبَيَانٌ مِنَ الْفِتَنِ وَبَلَاغٌ مِنَ الدُّنْيَا إِلَى الْآخِرَةِ

✓ قرآن دارای ابعاد ظاهر و باطن است که هماهنگ با یکدیگر هستند.
 ✓ خداوند قرآن را برای هدایت بشر فرستاده است و هر چند به زبان عقلایی نازل شده اما بی نیاز از تفسیر نیست و تفسیر آن به عهده معصومین است
 ✓ از آنجا که دین اسلام دین جاویدان می باشد قرآن نیز معجزه ای جاویدان می باشد

اعجاز قرآن

❖ فصاحت و بلاغت

❖ درسی ناخوانده بودن پیامبر

وَمَا كُنْتَ تَتْلُوهُ مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَفُطُّهُ بِيَمِينِكَ إِذَا لَأْتَابَ الْمُبْطِلُونَ (عنکبوت/۱۴۸) تو پیش از قرآن هیچ کتابی را نتوانستی بخوانی و نیز خودت آن را ننوشتی و گر نه مبطلان در نبوتت به شک می افتادند.

❖ هماهنگی و عدم اختلاف

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَ لَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ افْتِرَافًا كَثِيرًا (نساء/۸۲) چرا در یک آیه های این قرآن دقت نمی کنند با اینکه اگر از نامیه غیر خدا بود، افتلاف فراوان در آن می یافتند.

❖ از نظر اسرار آفرینش (اعجاز علمی)

۱. قانون زوجیت و تعمیم آن به عالم نباتات

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَ جَعَلَ فِيهَا رِوَاسِيَ وَ أَنْهَارًا وَ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا رِوَاسِيَ اثْنَيْنِ (آیه ۳، سوره عد)

وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ فَلَئِنَّا لَجَعَلْنَا رِوَاسِينَ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ (ذاریات/۱۴۹) و از هر چیزی جفت فلق کردیم باشد که شما متذکر شوید.

۲. تلقیح نباتات

وَ أَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوَاقِحَ (مجم/۲۲) و ما باده را آبستن گر گیاهان فرستادیم.

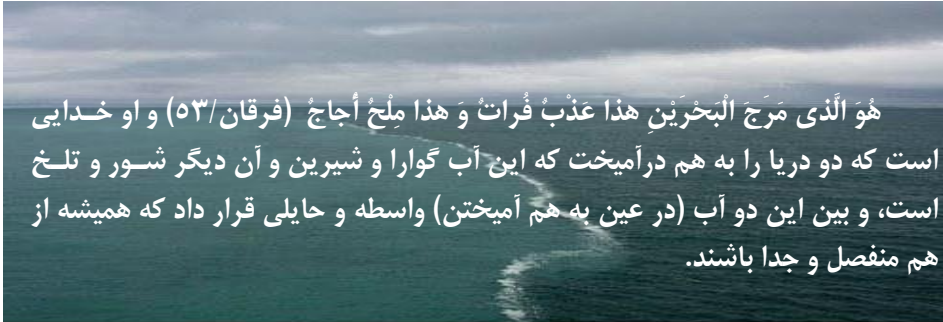
۳. حرکت وضعی و انتقالی زمین

الَّذِي بَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ مَهْدًا (آیه ۵۳، سوره طه) فدایی که زمین را برای شما گهواره کرد.

۴. جاذبه زمین

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا (عد/۲) خدا همان کسی است که آسمانها را بدون ستونی که ببینید برافراشته.

۵. دریای شور و شیرین در کنار هم بدون اختلاط:

هُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَ هَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ (فرقان/۵۳) و او خدایی است که دو دریا را به هم درآمیخت که این آب گوارا و شیرین و آن دیگر شور و تلخ است، و بین این دو آب (در عین به هم آمیختن) واسطه و حایلی قرار داد که همیشه از هم منفصل و جدا باشند.

❖ از نظر خبرهای غیبی

۱. پیروزی رومیان

غَلَبَتِ الرُّومُ فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَ هُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ (عنکبوت/۴۸) رومیان، مغلوب (ایرانیان) شدند و آنها پس از مغلوب شدن فعلی به زودی آنان غلبه خواهند کرد.

۲. پیروزی پیامبر بر مشرکان

فَاَصْدَعُ بِمَا تُؤْمَرُ وَ أَعْرِضُ عَنِ الْمُشْرِكِينَ إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ (حجر/۹۴)

۳. خبر بازگشت پیامبر به مکه

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ (قصص/۸۵)

۴. خبر مربوط به بدن فرعون

فَالْيَوْمَ نُنَمِّكُ بَدَنَكَ لِتَكُونَ لِمَنْ فَلَكَ آيَةً وَ إِن كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ (یونس/۹۲) اینک امروز بدنت را از آب بیرون می‌اندازیم، تا برای آیندگان آیت و عبرتی باشی، هر چند که بسیاری از مردم از آیت‌های ما غافلند.